

maatte fordre en saadan Tvangslov, saa mener jeg, at det maatte være i statsøkonomisk og politisk Henseende, for at Agerbruget derved kunde fremmes, og for at man kunde faae en selvstændig Landbefolkning, men jeg vil da tillade mig at spørge, hvad man agter at sætte istedet, naar Fæstevangen hæves, om man er betænkt paa at udgive en Lov, ifølge hvilken det ikke skal være tilladt at eie nogen Landeiendom, uden at man selv beboer og driver den, og vil man ikke udgive en saadan Lov, saa maa man altsaa indrømme Frihed i Afbenyttelsen, saa maa man indrømme Frihed deels til at fæste og deels til at leie og deels til at forpakte en saadan Eiendom bort. Men hvis en saadan Afbenyttelse skulde blive almindelig, vilde derved ikke være vundet Noget i statsøkonomisk Henseende fremfor Fæsteforholdet, da Fæsteforholdet dog af disse forskjellige Afbenyttelsesmaader er den, som er den sikreste og fordeeligste for vedkommende Besiddere. Men heller ikke i politisk Henseende vilde derved være vundet Noget, thi en Livsfæster er unægtelig mere selvstændig og staaer i en langt sikrere Stilling, end en Leier eller Forpagter. Saaledes mener jeg, at der forsaavidt ikke er tilstrækkelig Anledning til i statsøkonomisk og politisk Henseende at hæve Fæstevæsenet, men derfor kan man nok komme til det Resultat, at Fæstevangen bør hæves; thi det maa indrømmes, at Fæstevæsenet under dets nærværende Udvikling har sine Mangler, jeg troer, at en Frihed i Almindelighed vilde være det Rigtigste, jeg troer, at Frihed i dette Forhold ligesom i alle andre meget vilde bidrage til at hæve de Misbrug, som nu unægtelig kunne følge af Fæstelovgivning, og at Forholdene saaledes vilde udjevne sig, jeg troer, at Grunden til, at man nu klager over den opdyrede Indfæstning, deels ligger deri, at Godseieren er bunden til en vis bestemt Anvendelse af sit Fæstegods, og tildeels ogsaa deri, at man, idetmindste indtil Forordningen af 1792 udkom, har været uvis om, hvorvidt det var tilladt at betinge sig en forhøjet Landgilde, og denne Uvisshed kan tildeels endnu i visse Tilfælde finde Sted, altsaa Godseieren har ikke paa anden Maade kunnet forskaffe sig den forøgede Indtægt, hvorpaa han ifølge alle Con-

juncturer kan have et billigt Krav, end netop ved at forhøje Indfæstningen. Jeg troer altsaa, at forsaavidt har Fæsteforholdet og den Ufrihed, som i denne Henseende har fundet Sted, tildeels bidraget til disse opstruede Priser og de deraf opstaaede Klager, men Fæstevæsenet kan ogsaa i en anden Henseende have en skadelig Indflydelse, og det er med Hensyn til Bondestanden selv; det kan ikke nægtes, at flere Steder have Fæstebønderne langtfra ikke drevet deres Gaarde paa den Maade, de burde, og Grunden dertil maa tildeels søges deri, at Fæsteloven har sikret dem en Besiddelse mod moderat Afgift, saaledes at de ikke behøvede at anstrænge sig (Ja!). Skulde man saaledes komme til det Resultat, at det hele nuværende Forhold burde gives en friere Udvikling, og Ulemperne derved afhjælpes, saa vilde det ingenlunde derfor være nødvendigt at udgive en saadan Tvangslov. Man kunde da indrømme Godseieren Frihed til ved Fæsteledighed enten at bortleie eller bortforpakte Gaardene (Latter). Ja, mine Herrer! det er aldeles utvivlsomt, at Godseieren ved Fæsteledighed har den langt større Ret, som Ingen vil kunne bestride ham, nemlig at sælge Gaarden og beholde den hele Kjøbesum, saa at det ikke vilde være en saa meget stor Indrømmelse, om han ogsaa erholdt Frihed til at leie den bort eller bortforpakte den. Naar jeg nu henvender mig til den anden Betingelse, som her maa komme i Betragtning, nemlig at Godseieren skal have fuld Erstatning, saa mener jeg, at Almeenvækket umulig kan fordre, at de nærværende Fæstecontracter skulle hæves; de nærværende Fæstecontracter ere afsluttede efter fri Dverreenskomst, og bør holdes ifølge Lovens udtrykkelige Bestemmelse i 5—1—2, og der kan ikke være nogen Anledning for Lovgivningen til at gribe ind og hæve disse Contracter. Spørgsmaalet kan altsaa kun blive om Afslutning, naar Fæsteledighed indtræder, og naar vi derfor ville give Godseieren fuldstændig Erstatning, saa maa den Erstatning, der tilkommer ham, bedømmes efter hans Ret til at sælge Gaarden og beholde den hele Kjøbesum. At han har denne Ret, er udtrykkelig hjemlet fremfor noget Andet ved Lovgivningen. Forordningen af 13de Mai 1769 siger udtrykkelig